

Kent Dergisi

Eylül 2014 Sayı:07

Bornova

Bornova Belediyesi' nin ücretsiz yayınıdır. Üç ayda bir yayınlanır. www.bornova.bel.tr

Homeros'un gölgesinde
yeşil huzur

Başkan Olgun Atila:
Bornova benim yuvam!

Her kulaçta
bir mutluluk

ISSN: 2147-4001

32

8 bin yıldır Bornova'ya
bereket veren Tanrıça

36

Sirkehane'de
geçmişin izleri

44

Ege Üniversitesi
Botanik Bahçesi

8 bin yıldır Bornova'ya bereket veren bir Tanrıça

*Höyükte bulunan Neolitik döneme dair izler taşıyan
Ana Tanrıça figürini, kadın doğurganlığının
bereketini simgeliyor.*

Yrd. Doç. ZAFER DERİN
Yeşilova Höyüğü Kazı Başkanı

r

Yeşilova Höyüğü'nde 8 bin yıl önce yaşayan İzmir'in ilk toplumu, Anadolu'da diğer topluluklarda olduğu gibi, doğurgan yapısıyla bereketin simgesi kadını, "Ana Tanrıça" olarak kutsallaştırmıştır. Yeşilova'da sürdürülen kazılarda Neolitik mekanların içinde Ana Tanrıçayı simgeleyen birçok buluntu ele geçmiştir. Bunların içinde başsız ve bacaksız şematik olarak kil ve kemikten yapılmış olanlara idol adı verilirken, kilden pişirilerek yapılmış bazı küçük heykelcikler ise figürin olarak adlandırılmıştır.

Figürinler Anadolu toplumlarının inanç sistemlerini en iyi yansıtan ilk sanat eserleridir. Yapım amaçları inanca dayalı olsun ya da olmasın insanlık tarihinin en karmaşık bilinmezleri arasında yerlerini korumaktadırlar.

Yeşilova Höyüğü'nde 2008 yılından bu yana sürdürülen çalışmalarda sekiz adet idol ve figürine ait parçalar ele geçmiştir. 2013 kazılarında da günümüzden 8 bin yıl öncesine ait Neolitik yapıların bulunduğu alanda büyük boyutlu bir figürin başı bulunmuştur. Boynun gövdeye yakın bölümünden kırılmış olan başın üst bölümü ve yüzün sağ tarafı kırıktır. 2,9 cm genişliğinde, 5,5 cm yüksekliğinde ve 3,3 cm kalınlığındaki figürin başı kırmızı astarlıdır. Kalın küt bir boyun üzerinde, tombul ovale yakın yüz yer alır. Çene boyundan ufak bir çıkıntı halinde, gözlerin çev-

resi ve kaşlar kazımayla badem formunda, göz bebekleri kabartma nokta şeklinde yapılmıştır. Yine kabartmayla ifade edilen kulaklar, göz hizasından yukarıda yer almaktadır. Uzun dikdörtgen burun kırık ve eksik olup, izi belirgindir. Burnun altında çok hafif bir kabartma ve çizgiyle belirtilen nokta şeklinde ağız, oldukça ufak olarak gösterilmiştir.

Kadın figürinlerde doğurganlık vurgusu

İlk örneklerine Paleolitik dönemde rastladığımız ancak Anadolu'da günümüzden 9 bin yıl önce Neolitik dönem başlarında görülmeye başlanan ve bu dönemin ortalarına doğru yaygınlaşan kadın figürinleri genellikle Çatalhöyük'te olduğu gibi cinsel özellikleri abartılmış, kucağında çocuk emzirir biçimde, ayakta, oturur, elleri göğüslerinde, yüzleri ise belirsiz şekilde yapılmışlardır. Kadın figürinlerinin yaygın olması ya da bunların kadın olduğuna dair yaygın inanç, genellikle biyolojik rolleriyle ilişki kurularak, bu nesnelerin anlamları ve işlevleri konusunda yorumlara yol açmıştır. Bu tür yorumlarda kadın, doğal doğurucu ve doğal analar olarak görülmüştür.

Yeşilova Höyüğü örneklerinde olduğu gibi figürinlerin boyutları ve kolayca taşınabilir olmaları bunların ritüel amaçlı kullanıldıklarını düşündürülebilir. Kimi zaman figürinlerin başlarının kı-

rik olarak ele geçmesi, ölümle ilgili bir büyü'nün ritüeli gibi görünürken, diğer figürün parçalarıyla birlikte bulunması, daha çok günlük yaşam sırasında nazarlık gibi sıkça kullanılmış olmalarına bağlanmaktadır.

Kısacası 8-9 bin yıl öncesinde Neolitik dönem içerisinde yerleşik hayatla birlikte toplum olarak yaşama isteği, barınma ve yiyecek gereksinimleri besin ekonomisini etkilemiş, bu etki, insanların sosyal, siyasi, kültürel anlamda değişmesine neden olmuştur. Değişen teknoloji ve sosyal sistemin gözle görülür yansımalarından birisi de inanç sistemlerinde gerçekleşmiştir. Doğurganlığın artmasıyla toplumun iş gücünün insanlara bolluk getireceği inancı Yeşilova'da Neolitik Dönemde Ana Tanrıça inancına bağlı olarak figürinlerin artmasına neden olmuş olmalıdır. Yeşilova Höyüğü'nde olduğu gibi Neolitik dönem inanışlarının göstergesi olan "Ana Tanrıça" adı verilen bu tür figürinler, İzmir'de bir inanç tarzı olarak daha sonra Kybele, Afrodit ve Meryem Anaya kadar varlığını sürdürmüştür.

